

طرف دیگر در صحنه فرانسه حقیقت این امر بخوبی مشهود میگردد .

بالاخره ، جنگ اخیر مدلل داشت که توسعه راه آهن طرز بکار بردن قوای احتیاط استراتژیک فرماندهی را یکباره تغییر داده و فرماندهی را از اینکه قوای احتیاط خود را پیش از وقت در سه‌تهای عملیاتی معینی ابقاء دارد بی‌نیاز کرده است . امروزه ، مبنای استعمال قوای احتیاط بر تهیه و تنظیم نقشه دقیق نقل و انتقال آنها بوسیله راه آهن و اتوموبیل مبتنی میباشد .

۵ - تأثیر ملل در جنگ - جنگ جهانگیر مدلل داشت که امروزه جنگ منحصر بارتشها نبوده ، بلکه خود ملل هستند که واقعاً با یکدیگر می‌جنگند .

از آنجائیکه جنگ بدست خود ملت و با کلیه وسایل حیاتی ملت اجراء میشود ، همین خود شرکت نوده‌های ملل را در خاتمه دادن به جنگ ایجاب مینمود . در اثبات این مطلب ، همین بس تذکر دهیم که در میان ملل متخاصم هر ملتی که ضرورت مبارکه جنگ را بیشتر احساس میکرد ، و یا اینکه وسایل حیاتی و قوای آن بیشتر رو بتحلیل میرفت ، زودتر دست از جنگ کشیده و از عرصه عملیات خارج میشد . چرا ؟ برای اینکه تبدلات اجتماعی و اقتصادی ، که نتیجه مستقیم ادامه جنگ بوده و طبعاً منافع و مصالح ، یعنی مقدرات عمومی را زیر و رو کرده و از اینرو به کشمکشهای داخلی و تحلیل قوای کشورها منتهی میگردد ، نوده‌های ملل متخاصم را وادار می‌نمود باینکه مقدرات خود را شخصاً در دست بگیرند . این بود که اراده ملل ، خیلی پیش از فتوحات مارشالها و ژنرالها ، در سرنوشت جنگ دخیل و مؤثر بوده است . چنانکه دیدیم که در اثر میل و اراده ملت ، که خیلی پیش از فشار و تهدید دشمن تأثیر داشته است ، ارتش نیرومند کشوری که در قبال حریف فتوحات بیشتری نائل آمده بود مجبور گردید ترك سلاح نموده و از جنگ دست بکشد .

۶ - آئین‌های جنگی - آئین‌های جنگی که در آغاز جنگ طرفین متخاصم

اختیار کرده بودند در مدت جریان آن تدریجاً رو بتکامل میرفت ، نادر سال ۱۹۱۸ یکباره صورت دیگری بخود گرفت . بالاخره می‌بینیم که استراتژی منخذه‌ها جهت

تحلیل بردن قوای حریف ، انتخاب هدفهای محدود ، متانت و تأنی در پیشروی باحراز تفوق معمول شده بود بطوریکه استراتژی قرن بیستم را تا حدی ، از لحاظ انتخاب هدفهای محدود ، نظیر استراتژی اطریش در پایان قرن هیجدهم قرار داده بود .

اعمال این استراتژی تقریباً بجهت فرانسه منحصر بوده و در صحنه های عملیاتی روسیه ، آسیا و بالکان ، کمتر مورد داشته و در این صحنه ها استراتژی مانورهای جدی و ضربتهای شدید حکمفرما بوده است .

علل این اختلاف استراتژی ناشی از اختلاف وسائل عمده ایست که در جهت غرب و شرق بکار رفته است . درجهت فرانسه نخست تراکم قوا بحدی بوده است که در هر ۳ - ۴ کیلومتری يك لشکر وجود داشته است ، سپس ، ترقی روزافزون وسائل فنی و مواد جنگی بوده است که در همان جریان عملیات تهیه میشده و تا آن موقع بی نظیر بوده است . در صحنه فرانسه ، جنگ بمبارزه نیروی آدمی اکتفا نکرده و با وسائل صنعتی عظیمی مجهز شده بود ؛ ماشین ، نه فقط آدمی را تکمیل میکرد ، بلکه تا حدی هم جای سرباز را گرفته و بعملیات جنگی جنبه خاصی میداد . یکی از نتایج جنگ این بوده است که اینک اروپا در جاده خطرناک تهیه ماشینهای رزمی قدم نهاده و ممکن است که مرحله آتی توسعه صنایع جنگی را در خط يك جانبه ای سوق دهد .

۷ - اهمیت عوامل جنگ - در طی این جنگ اهمیت عوامل ذیل محرز گردید :

الف - اهمیت خاص هواپیمائی ، تانک و اتوموبیلهای بارکش ؛

ب - اهمیت توپخانه سنگین و استعمال توده عظیم توپخانه در جنگ صحرائی ،

استعمال گاز و گلوله های زهر آگین .

ج - توسعه اسلحه جنگ نزدیک ، مانند مین انداز ، بمب افکن ، توپهای

ترقیاتی ، مسلسل سنگین و مسلسل سبک .

د - تغییر اهمیت و خدمات قلاع ، کاسته شدن اهمیت قلاعی که بدون شرکت

نیروی صحرائی مستقلاً داخل عمل میشوند .

۸ - جنگ موضعی - اهمیت غیرمنتظره جنگ موضعی ، که یکباره تمام عملیات جنگی جنبه دیگری داده بود ، در این جنگ بخوبی مشهود گردید . سالهای ۱۹۱۵ و ۱۹۱۶ صرف تجسس طرز مبارزه در جنگ موضعی گردیده ، تمام توجه برای اكمال طریقه شکاف متمرکز شده بود . «ماکنزن» ، «بروسلف» ، «هیندنبورگ» و «فش» پیوسته طرق جدیدی در اجرای این عمل اختیار میکردند ، بدون اینکه هیچیک از آنان موفق گردد که ، در ماوراء شکاف ، فضائی که مانور در آن مقدور باشد سر در آورد .

سرعت عمل در ایجاد شکافهای عمیق ، تقریباً رسیدن فضای آزاد را برای «هیندنبورگ» و تاحدی نیز جبهه «بروسلف» میسر نموده بود ؛ ولی برای استفاده از این موفقیت ، فرصت و مجالی پیدا نمیکردند . در نزدیکی «آمین» (Amiens) ، «هیندنبورگ» در ظرف ۸ ساعت فقط با سوار نظام حریف مواجه گشته و در مقابل وی قوای دیگری نبود ، ولی با این وصف ، چون قوای خود او نیز فرسوده شده بود ، موفق نشد از این پیش آمد مساعد استفاده نماید .

از شکافهای عمیقی که در فواصل زیادی یکی بعد دیگری ایجاد میشد کامیابی حاصل نمیکردید زیرا دشمن مجال پیدا میکرد که برای جلوگیری از حریف و دفع خصم تدابیری بیاندیشد . «فش» بطریقه ایجاد شکافهای کوچکی متوسل شده بود ، بدین طریق که در آن واحد و در سرتاسر جبهه شکافهای کوچکی در قطعات مختلفه جبهه بی درپی گشوده و آنگاه با حصول پیوستگی شکافهای مزبور پیشروی عمومی جبهه را تأمین میکرد . ولی «فش» با انتخاب این طریقه ، بدشمن فرصت نمیداد که بعملیات متقابله پردازد ، از طرفی هم ، با وجود کامیابی که باین تدبیر مترتب بود ، خود «فش» از حدود ثانی تجاوز نموده و با کمال احتیاط براندن دشمن موفق میشد .

«هیندنبورگ» و «بروسلف» نیز ، با وجود اهمیت وسائل تدافعی دشمن ،

بایجاد شکاف موفق میشدند، ولی تمام اشکال برای آنها موضوع استفاده از این شکاف بوده است .

۹ - مانور عقب نشینی - در سال ۱۹۱۵، ژنرال « آلكسیف » (Alekseieff)

مجبور شد تا چندماه در صحنه عملیات روسیه با قوای بی سلاح خویش بمانور عقب نشینی مبادرت ورزد ، تا بدین طریق بتواند قوای مزبور را از زیر ضربتهای سخت آلمانها خارج ساخته و تمامیت جبهه را محفوظ دارد . در سال ۱۹۱۸ نیز ، هنگام « نبرد عظیم فشن » هیندنبورگ هم ناچار با نوده فرسوده و درهم شکسته خود بهمین مانور عقب نشینی توسل جست . این دو مانور عقب نشینی هر دو کامیابی حاصل کردند ، و علت عمده این موفقیت نیز بواسطه فضای آزادی بود که در عقب جبهه وجود داشت .

۱۰ - اهمیت هیئت فرماندهی عالی - در این جنگ توسعه عظیم نیروی انگلیس

و امریکا در مدت قلیلی مشهود گردید ولی تهیه هیئت فرماندهی عالی که قادر باداره جنگ بزرگ عصر حاضر باشند با مشکلاتی مواجه گردیده بود . موضوع اخیر تصمیمات عملیاتی فرماندهی فرانسه را دچار زحمت میکرد .

۱۱ - تجربیات جنگ - در خاتمه بایستی متذکر شد که مرحله جدید صنعت

جنگ بر روی تجربیات جنگ بین المللی قرار گرفته و محتمل است که این تجربیات مانند تجربیات هر جنگی اختراعات جدید و یک جانبه ای در صنعت جنگ وارد کند . بدیهی است جنگ آینده ارزش اختراعات مزبور را معلوم خواهد نمود .

۱۲ - درس عبرت و پند بزرگی که از این جنگ جهاسوز گرفته میشود از

مبدأ و منشا و پیدایش خود خصوصاً نیز اهمیت بیشتری دارد : پس ، جا دارد که گزارش این جنگ عالمگیر را با همین بحث پایان برسانیم :

چنانکه گفتیم ، جنگ تابع اراده واحدی نیست . جنگ مظهر و قیافه مدعش

مرگ است ، و از اینرو مانند خود مرگ دنیائی را غافلگیر میکند ، بدون اینکه در جستجو و نکابوی آن بوده و خواهان آن باشند .

جنگ امروزه ملل غیر از جنگهای سابق است ، که پشت سر خود جراحتهای سطحی و ناچیزی باقی بگذارد ؛ بلکه برعکس همیشه موجب ویرانی های مهیبی گشته و حتی ممکن است که نابودی جامعه و ملتی را هم سبب بشود .

بنا بر این ، ملتی که بخواهد زنده بماند ، بایستی در قبال چنین کابوس مخوف و چنین هیولای مدهشی بقون جنگ واقف گردیده و از هر حیث خود را آماده دفاع سازد .

فهرست مندرجات

دیباچه

اهمیت جهانی جنگ بین الملل - علل وقوع آن از لحاظ :
اقتصادی ، مالی ، سیاست استعماری ، توسعه نیروی دریائی و
خطوط آهن - مبادی جنگ (از منابع فرانسوی) - دسته بندی
خصمانه دول و مقایسه آنها ، دست آویز برای جنگ و شروع آن .

بخش یکم

از صفحه ۱ تا ۱۴

نیروی جنگی طرفین و مقایسه آنها - حدود آمادگی طرفین
برای جنگ عصر حاضر - نیروی دریائی دول متخاصم -
تقسیمات نیروی دریائی طرفین قبل از جنگ .

بخش دوم

۱۵ - ۳۳

نقشه های جنگی - نقشه های دول مرکزی - نقشه های
متفقین - مبارزه در دریاها و مستعمرات - تمرکز استراتژیکی
و مقاصد اولیه : صحنه های عملیات جنگی : صحنه غربی
اروپا - صحنه شرقی اروپا و صحنه صربستان .

بخش سوم

۳۴ - ۶۷

جریان جنگ در سال ۱۹۱۴ - مرحله یکم (از ۲ تا ۲۵ اوت)

صحنه غرب : حمله ناگهانی آلمانها به «لیژ» - تلاقیهای نخستین

بخش چهارم

۶۸ - ۹۸

بین آلمانها و فرانسویها - عملیات دره آلزاس علیا - عملیات

در «لورن» - عملیات ارتشهای جناح چپ فرانسه تا ۲۱ اوت - نبرد مرزی -

صحنه صربستان - صحنه شرق : عملیات در پروس شرقی - نبرد «گومبی ان» - عملیات

در جبهه اطریش - جنگ دریائی - عملیات در مستعمرات - نتیجه .

مرحله دوم سال ۱۹۱۴ (از ۲۵ اوت تا سپتامبر) صحنه غرب :

عقب نشینی ارتشهای متفقین - تهیه فتح «مارن» - فرماندهی

بخش پنجم

۹۹ - ۱۳۴

آلمان از ۲۷ اوت تا ۵ سپتامبر - نتیجه . صحنه شرق : عملیات

در پروس شرقی : نبرد «تانن برگ» - صحنه اطریش و روس : عملیات گروه های غربی تا عملیات «توماشو» - عملیات گروه های شرقی تا «لامبرک» - بحران عملیات - عملیات دریائی و مستمراتی - نتیجه.

بخش ششم
مرحله سوم سال ۱۹۱۴ (از ۲۰ سپتامبر) نبرد «مارن» -
عقب نشینی آلمانها - نبرد «گران کورنه» نتیجه نبرد «مارن»
۱۶۹-۱۳۵
و اثرات آن - تعاقب پس از فتح «مارن» - نبرد «ران» - نبرد
«سن میهیل» - جبهه روس و اطریش - نبرد گالیسی - عقب نشینی اطریشها و
تعاقب آنها - جبهه پروس شرقی - عقب نشینی ارتش یکم روس - جبهه صربستان -
نتیجه مرحله سوم.

بخش هفتم
مرحله چهارم سال ۱۹۱۴ (از ۲۰ سپتامبر تا ۱۵ نوامبر)
صحنه غرب : مسابقه بطرف دریا : مرحله یکم : نبرد «بیکاردی» -
۱۹۴-۱۷۰
نبرد «آرتوا» - مرحله دوم - مرحله سوم - نبرد «ایزر» - نبرد
«لاباس» - نتیجه . صحنه شرق : عملیات در لهستان و کنار رود «سان» - عقب نشینی
آلمانها و اطریشها ، نقشه های جدید فرماندهی روس . صحنه صربستان - ورود
عثمانی در جنگ - نتیجه .

بخش هشتم
پایان سال ۱۹۱۴ - صحنه شرق : عملیات «لدز» . عملیات در
پهلوها : در گالیسی و پروس شرقی - صحنه غرب - صحنه
۲۱۵-۱۹۵
صربستان - عملیات دریائی - جنگ مستمراتی در آفریقا - نتیجه
جنگ در سال ۱۹۱۴ .

بخش نهم
نبرد های «تانن برگ» و «مارن» از نظر آلمانها .
۲۴۶-۲۱۶

بخش دهم
۲۸۵-۲۴۷
جریان جنگ در سال ۱۹۱۵ - خصوصیات سال ۱۹۱۵
از لحاظ نظامی، دیپلوماسی و اقتصادی - (مرحله زمستان و بهار) -
صحنه شرق: عملیات در پروس شرقی - عملیات در کارپات -
جبهه قفقاز - عملیات « کپری کوی » و « صاری قامیش » - عملیات روی دریای
سیاه - صحنه غرب - عملیات ترعه « سوئز » و بغازها - جنگ زیر دریائی - جنگ هوائی -
عملیات سیاسی - نتیجه مرحله زمستان و بهار .

بخش یازدهم
۲۸۶-۲۲۳
(مرحله تابستان سال ۱۹۱۵) صحنه شرق: تقسیم بندی و
نقشه های طرفین - جریان عملیات در نواحی « شاولی » و
« گریلتسه » - سقوط « پرمیشل » و « لامبرگ »: عقب نشینی روسها
بطرف « لوبلین » و « خلیم » - نقشه های جدید آلمان ها و تصمیم روسها برای
شروع به عقب نشینی - جریان عملیات صحنه غرب - صحنه ایتالیا - صحنه آسیا:
عملیات در قفقاز - ایران - دریای سیاه و در بین النهرین - عملیات دریائی - جنگ
زیر دریائی - نتیجه .

بخش دوازدهم
۲۴۰ - ۲۲۴
(مرحله پاییز سال ۱۹۱۵) صحنه غرب: نبرد « شامپانی » و
نبرد « آرتوا » - صحنه بالکان - دخول بلغارستان در جنگ -
نقشه آلمانها و عملیات در صربستان - صحنه ایتالیا - جبهه روس -
صحنه آسیا - نتیجه جنگ در سال ۱۹۱۵ .

بخش سیزدهم
۴۰۱ - ۲۴۱
بسط دامنه جنگ بکشور ایران .

بخش چهاردهم
۴۰۲ - ۴۳۵
عملیات جنگی در سال ۱۹۱۶ - (مرحله یکم) وضعیت متفقین
و نقشه آنها برای سال ۱۹۱۶ - صحنه غرب: تعرض احتیاطی
دول مرکزی در جبهه غرب - نبرد « وردن » (فوریه - ژوئیه) .

صحنه شرق: تعرض در ناحیه «دوینسک» و دریاچه «نارُچ» صحنه آسیا:
 جبهه قفقاز: عملیات «ارضروم» - مذاکرات برای تشریک مساعی در آسیا - عملیات
 ناوگان روس در دریای سیاه - عملیات «طرابوزان» - عملیات سمت بغداد - مواقع
 عمومی ارتشهای عثمانی - نتیجه مرحله یکم.

بخش یازدهم
 (مرحله دوم سال ۱۹۱۶) صحنه ایتالیا (تراشتن) -
صحنه روس: نقشه‌ها و اوضاع طرفین، تعرض تابستانی روسها
 ۴۶۸-۴۶۶
 (تعرض بروسیلف)، عملیات در ناحیه «کارپات» -
صحنه غرب: تعرض قوای فرانسه و انگلیس در «سم» - تعرض ایتالیا -
 (صرف گورینسیا) - ورود رومانی در جنگ - صحنه بالکان - صحنه آسیا: جبهه
 قفقاز، ناحیه ایران، بین النهرین، شامات و «سوتز» - جنگ دریائی: نبرد
 ژونلانده (اسکاگراک) - نتیجه .

بخش شانزدهم
 (مرحله سوم سال ۱۹۱۶) - استقرار در پایان سال ۱۹۱۶
 دفاع - تعرض - عملیات رومانی در سال ۱۹۱۶ - نتیجه عملیات
 جنگی سال ۱۹۱۶
 ۴۹۰-۴۶۹

بخش هفدهم
عملیات جنگی در سال ۱۹۱۷ (آغاز سال) ۱ - انتظار
 آلمان در آغاز سال ۱۹۱۷، دیکتاتوری هیندنبورگ - جنگ
 ۴۹۱-۵۳۰
 زیر دریائی، ۲ - نقشه های متفقین در آغاز سال ۱۹۱۷،
 ۳ - انقلاب روسیه - نبرد ۱۶ آوریل ۱۹۱۷، ۴ - بحران روحی در ارتش فرانسه،
 ۵ - دخول امریکا در جنگ، ۶ - صحنه آسیا: عملیات در بین النهرین و فلسطین،
 ۷ - جبهه روس - نتیجه مرحله یکم .

بخش هیجدهم
 (پایان سال ۱۹۱۷) ۱- مبارزه در جبهه غرب : عملیات
 فرانسویها ، عملیات انگلیسیها (نبرد فلاندر - نبرد کامبره)
 ۵۷۹-۵۴۱
 ۲- انقلاب روسیه و عکس العمل آن در ایتالیا . ۳- صحنه روس :
 عملیات ریگا ، خروج روسیه از جنگ ، ۴ - صحنه آسیا : عملیات در
 بین النهرین و فلسطین ، ۵- نتیجه عملیات جنگی در سال ۱۹۱۷ - نتیجه عملیات در
 پایان سال ۱۹۱۷ (از نظر فرانسویها) .

بخش نوزدهم
 عملیات جنگی در سال ۱۹۱۸ (آغاز سال) - ۱ - اقدام
 آلمانها در تهیه مقدمات عملیات . ۲ - اقدام متفقین در تهیه
 ۶۲۵-۵۸۰
 مقدمات عملیات . ۳- نخستین تعرض آلمانها (۲۱ مارس -
 ۲۹ آوریل) . ۴ - بحران ۲۱ مارس و تامین وحدت فرماندهی متفقین . ۵ - دومین
 تعرض آلمانها (۱۲ مه - ۱۵ ژوئن) « دشاتونیری » ، ۶ - تعرض اطریشها در « وینسی »
 ۷ - سومین تعرض آلمانها (۱۵ - ۱۷ ژوئیه) نبرد دوم « مارن » . جبهه روس -
 عملیات در فلسطین ، سوریه و بین النهرین .

بخش بیستم
 (پایان جنگ) ۱ - وضعیت متفقین و آلمان در ۱۵ ژوئیه ۱۹۱۸ .
 ۲ - تعرض متقابل متفقین در ۱۸ ژوئیه . ۳ - دستور ۲۴ ژوئیه
 ۶۷۱-۶۲۶
 فرمانده کل نیروی متفقین . ۴ - دستور سوم سپتامبر - حملات
 متمرکز . ۵ - دستور دهم اکتبر - پیشروی در سمت « موز » . ۶ - وضعیت آلمان در ۱۱
 نوامبر - تسلیم . ۷ - فتح متفقین در شرق . ۸ - تعرض ایتالیاییها .

بخش بیست و یکم
مبارکه جنگ
 ۷۱۹-۶۷۲

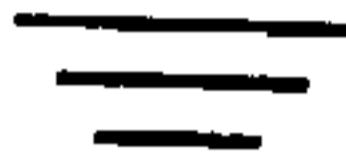
بخش بیست و دوم
 حرکت ارتشهای متفقین بسمت «رن» - معاهده «ورسای» .
 بررسی کلی جنگ
 ۷۳۵-۷۲۰

فهرست نقشه های متن کتاب

- | | | |
|-----|------------|--|
| ۱۴ | مقابل صفحه | ۱. نقشه دول متخاصم و بیطرف دنیا در جنگ بین الملل |
| ۵۶ | » | ۲. تمرکز نیروی آلمان و متفقین در جبهه غرب |
| ۶۲ | » | ۳. متفقین و متحدین در جبهه شرق |
| ۶۸ | » | ۴. حمله ناکهانی آلمانها به «لیژ» |
| ۷۴ | » | ۵. نبرد در «آلزاس - لرن» در ۱۹ اوت ۱۹۱۴ |
| ۱۱۶ | » | ۶. پیشروی نیروی آلمان در خاک فرانسه (مقارن ۵ سپتامبر ۱۹۱۴) |
| ۱۲۴ | » | ۷. نبرد «تانن برگ» |
| ۱۳۲ | » | ۸. عملیات در پروس شرقی و در گالیسی (اوت - سپتامبر ۱۹۱۴) |
| ۱۳۸ | » | ۹. نبرد «مارن» (عصر ۵ سپتامبر ۱۹۱۴) |
| ۱۴۴ | » | ۱۰. نبرد «مارن» (۹ سپتامبر ۱۹۱۴) |
| ۱۷۲ | » | ۱۱. مسابقه برای حرکات تجاوزی |
| ۱۷۶ | » | ۱۲. نبرد «فلاندر» |
| ۱۸۸ | » | ۱۳. عملیات در جنوب لهستان (اکتبر ۱۹۱۴) |
| ۲۰۲ | » | ۱۴. تعرض آلمانها بسمت ورشو (سپتامبر - دسامبر ۱۹۱۴) |
| ۲۰۴ | » | ۱۵. عملیات «لدز» (نوامبر - دسامبر ۱۹۱۴) |
| ۲۰۶ | » | ۱۶. |
| ۲۱۸ | » | ۱۷. نبرد «تانن برگ» (۲۲ اوت ۱۹۱۴) |
| ۲۲۲ | » | ۱۸. (روز ۲۹ اوت ۱۹۱۴) |
| ۲۳۰ | » | ۱۹. (شب ۲۹ اوت ۱۹۱۴) |
| ۲۴۴ | » | ۲۰. نبرد «مارن» (عصر ۹ سپتامبر ۱۹۱۴) (از منبع آلمانی) |
| ۲۵۸ | » | ۲۱. نبرد زمستانی «مازوری» (۲۰ فوریه ۱۹۱۵) |

- ۲۲ - نقشه عملیات «صاری قامیش» (۱۷ دسامبر ۱۹۱۴) مقابل صفحه ۲۷۰
- ۲۳ - «عملیات «داردانل» ۲۸۲
- ۲۴ - «تعرض تابستانی و پائیزی آلمانها بر علیه روسیه در سال ۱۹۱۵» ۲۹۶
- ۲۵ - «نبرد های «شامپانی» (۱۵-۱۹۱۴) ۳۲۴
- ۲۶ - «نبرد «آرنوا» (۱۹۱۵) ۳۲۶
- ۲۷ - «عملیات در صربستان و مقدونیه در پایان سال ۱۹۱۵» ۳۳۲
- ۲۸ - «منطقه عملیات دول متخاصم در ایران ۳۸۴
- ۲۹ - «نبرد «وردن» ۴۳۰
- ۳۰ - «محاربه دریاچه «نارچ» (مارس ۱۹۱۶) ۴۲۳
- ۳۱ - «حمله روسها بقلعه «ارزروم» (۲۸ ژانویه ۱۹۱۶) ۴۲۰
- ۳۲ - «تعرض «بروسلف» (ژوئن ۱۹۱۶) ۴۴۴
- ۳۳ - «نبرد «سم» (۱۹۱۶) ۴۵۸
- ۳۴ - «جبهه قفقاز در مراحل مختلف جنگ ۴۶۴
- ۳۵ - «نبرد دریائی «ژوتلاند» (اسکاگراک) ۳۱ مه ۱۹۱۶» ۴۶۶
- ۳۶ - «عملیات ارتش شرق در سال ۱۹۱۶» ۴۷۶
- ۳۷ - «در جبهه شرق در سال ۱۹۱۶» ۴۸۲
- ۳۸ - «عقب نشینی آلمانها بموضع «زیگفريد» ۵۰۶
- ۳۹ - «پیشروی انگلیسها و روسها در بین النهرین در سال ۱۹۱۷ و نبرد «غزه» ۵۲۸
- ۴۰ - «نبرد «فلاندر» (ژوئن - نوامبر ۱۹۱۷) ۵۴۰
- ۴۱ - ««کامبره» (نوامبر - دسامبر ۱۹۱۷) ۵۴۲
- ۴۲ - «صحنه ایتالیا ۵۵۲
- ۴۳ - «عملیات آلمانها در سمت «ریگا» ۵۶۰
- ۴۴ - «تعرض نخستین آلمانها در سال ۱۹۱۸» ۵۹۴

- ۴۵ - نقشه مرحله سوم نخستین تعرض آلمانها مقابل صفحه ۵۹۶
- ۴۶ - دومین تعرض آلمانها در سال ۱۹۱۸ » » ۶۱۰
- ۴۷ - پیشروی آلمانها در خاک روسیه در سال ۱۹۱۸ » » ۶۲۰
- ۴۸ - تعرض متقابل ۱۸ ژوئیه متفقین » » ۶۳۲
- ۴۹ - جبهه آلمانها در ژوئیه ۱۹۱۸ و موضعهای عقب نشینی آنها » » ۶۴۲
- ۵۰ - آمار تلفات جنگ » » ۶۷۰

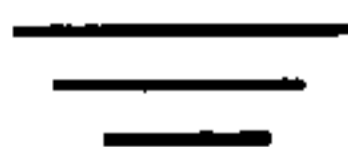


فهرست تصاویر و اشکال

- ۱ - آرشیو دوک فرانسوا فردیناند صفحه ۱۳
- ۲ - آنشبار بلژیک به نوبهای قلعه کوب آلمان پاسخ میدهد . مقابل صفحه ۷۰
- ۳ - حمله آلمانها در جبهه انگلیس ۸۲ " "
- ۴ - ویوُد پوتنیک - رئیس ستاد ارتش صربستان ۸۵ " "
- ۵ - ژنرال فلد مارشال هیندنبورگ ۱۲۲ " "
- ۶ - ژنرال لودندرف ۱۲۳ " "
- ۷ - حمله قزاقهای روس مقابل ۱۲۶ " "
- ۸ - گراندوک نیکلای نیکلایویچ فرمانده کل نیروی روس ۱۳۲ " "
- ۹ - مارشال ژفر ۱۳۷ " "
- ۱۰ - حمله فرانسویها در «مارن» مقابل ۱۴۰ " "
- ۱۱ - ژنرال گالینی ۱۴۳ " "
- ۱۲ - فلد مارشال فریچ فرمانده نیروی انگلیس ۱۴۶ " "
- ۱۳ - نبرد «مارن» مقابل ۱۴۶ " "
- ۱۴ - اعطاء مدال نظامی به فاتح «مارن» ۱۵۴ " "
- ۱۵ - حمله فرانسویها بسنگرهای آلمانها در (نوژان لابس) در ۲۴
سپتامبر ۱۹۱۴ ۱۵۶ " "
- ۱۶ - تسار روس نیکلای ۲ در جبهه ۱۵۸ " "
- ۱۷ - پیاده نظام صربستان ، با صورت بندی حمله ۱۶۸ " "
- ۱۸ - پادشاه بلژیک در «فیم» ۱۷۴ " "
- ۱۹ - حمله آلمانها در نبرد «فولاندرف» ۱۷۶ " "

- ۲۰ - نبرد «فلاندر» مقابل صفحه ۱۷۸
- ۲۱ - نبرد «فلاندر» ۱۷۸
- ۲۲ - پطربادشاه صربستان در جبهه ۲۰۸
- ۲۳ - هیندنبرگ با ستادش در میدان نبرد ۲۲۸
- ۲۴ - آتشبار آلمان در حال تیراندازی ۲۶۰
- ۲۵ - نبرد شامپانی - حمله فرانسویها ۲۷۴
- ۲۶ - سنگرهای آلمانها در «استاند» و «شامپانی» ۲۷۶
- ۲۷ - حمله انگلیسها در «گالیلی» ۲۸۲
- ۲۸ - دریاسالار فن تیریتس ۲۸۳
- ۲۹ - تعقیب زیپلن آلمان از طرف هوایمای فرانسوی مقابل ۲۸۴
- ۳۰ - فلدمارشال ماکنزن ۲۹۴
- ۳۱ - قیصر آلمان در میدان نبرد گالیسی شرقی مقابل ۲۹۸
- ۳۲ - اعطاء مدال رشادت به ژنرالهای فرانسه ۳۱۲
- ۳۳ - نبرد «آرتوا» ۳۲۸
- ۳۴ - فلدمارشال لرد کیچنر ۴۰۴
- ۳۵ - فلدمارشال سردو کلاس هایگ ۴۰۶
- ۳۶ - اردوی فرانسویها در عقب جبهه «وردن» مقابل ۴۱۶
- ۳۷ - استحکامات «دو من» قبل و بعد از بمباران آلمانها ۴۱۸
- ۳۸ - ژنرال کنراد فن هتسندر ف ۴۳۷
- ۳۹ - ژنرال کادونا فرمانده نیروی ایتالیا ۴۳۸
- ۴۰ - ژنرال بروسیلف ۴۴۳
- ۴۱ - قیصر آلمان در «پلس» مقابل ۴۵۴
- ۴۲ - حمله ایتالیا بآنها به ارتفاعات «نرو» ۴۶۰
- ۴۳ - دریاسالار سرداوید بیتی ۴۶۶

- ۴۴ - دریا سالار شتر صفحه ۴۶۶
- ۴۵ - دریا سالار ژلیکو " ۴۶۷
- ۴۶ - اولین تلافی ناوگان انگلیس و آلمان مقابل " ۴۶۸
- ۴۷ - اعطاء مدال جنگی به سروان ایتالیائی از طرف یوانکاره " ۴۷۰
- ۴۸ - حمله عمومی فرانسویها در ۴ سپتامبر ۱۹۱۶ " ۴۷۲
- ۴۹ - ملکه رومانی در بالین مجروحین " ۴۸۰
- ۵۰ - مارشال پتن " ۵۱۳
- ۵۱ - حمله انگلیسها در « کوت العماره » بمواقع عثمانیها مقابل " ۵۲۲
- ۵۲ - هجوم گردان ۴ کانادائی نزدیک « ایپر » " ۵۳۸
- ۵۳ - مبارزه هواپیما و ارا به جنگی " ۵۶۴
- ۵۴ - مبارزه آلمانها با هواپیما و ارا به جنگی " ۵۶۶
- ۵۵ - مجلس صلح « برست - لیتوسک » " ۵۶۸
- ۵۶ - ژنرال برشینگ - فرمانده نیروی امریکا " ۵۷۳
- ۵۷ - ژنرال دیاز فرمانده نیروی ایتالیا " ۵۸۷
- ۵۸ - مارشال فنی " ۶۰۰
- ۵۹ - پادشاه انگلیس ژرژ پنجم بسر بازان خود مدال رشادت اعطاء مینماید مقابل " ۶۳۸
- ۶۰ - مجلس صلح « ورسای » " ۷۲۸



غلطنامه

صحیح	غلط	ز	ز	صحیح	غلط	ز	ز
روسها و سیلنگستانها	روسها قسمتهائی	۹	۳۴۳	آلمان برنوس نقشه‌های	بر طبق نقشه‌های	۲۰	۶۰
در آغاز سال ۱۹۲۱	در پایان آن سال	۱۳	۴۰۱	پس از عدم موفقیت	پس از شکست	۱۶	۶۹
Wischnjew	Vichnevo	۴	۴۲۲	ارتمهای ۳-۴ و ۵	ارتمهای ۳ و ۴	۱۰	۷۵
سارنی (Sarny)	سارنا	۱۴	۴۴۳	بهر مابدهی	بهر ماهی	۲۳	۷۷
۳ زویه	۳ زوئن	۴	۴۴۷	روشور	روشور	۱۳	۸۱
پدها یستی Podhayce	یود گایستی	۱۱	۴۵۲	مالویشکن	میلویشکن	۴	۸۸
یا بلونیتسا	یا بلوویستی	۱۴	۴۵۲	Milwischken	Milwischken	۵	۸۸
Jablonitca	Yablovitzi	۱۴	۴۵۲	کراتویشکن	کراتویشکن	۷	۸۸
قطیعه	کانیا	۲۰	۴۶۵	Wladislawow	Vladisvov	۸	۹۰
شرالمزار	بیرالمزار	۲۰	۴۶۵	Wehlau	Velau	۱	۹۲
ره	رافا	۲۰	۴۶۵	«کبزه»	«کوئیز»	۲۱	۱۰۴
بورلن	بورلو	۱۶	۵۴۲	»	»	۵	۱۰۵
Bourlon	Bourlou	۱۶	۵۴۲	»	»	۱۵	»
شن	شان	۳	۵۹۳	قسمتهای منضم	قسمتهای منظم	۱۵	۱۱۹
ویچانت	ویسئات	۵	۵۹۶	Zlota	Zolotaya	۹	۱۲۹
Wytschaete	Wyshaete	۵	۵۹۶	موسبولکبه Mostywiekie	موسبول	۹	۱۲۹
م	مهن	۶	۶۱۰	مهنول	مهنول	۱۳	۱۴۹
Böhm	Böhn	۶	۶۱۰	برزه زینی	برزینی	۱۰	۲۰۲
Moudros	Maudros	۹	۶۲۵	برزه زینی	برزیا	۱۵	۲۰۴
هیکلاند	هیکلاند	۱	۷۱۷	حراسان	خوروسان	۱۰	۲۰۷
				هوست	خوست	۲۲	۲۶۲



سر ایشق محمد خان